

ASPECTE PRIVIND ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ ȘI STRUCTURILE ETATICE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Asistent universitar doctorand **Ioan Lazăr**
Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia
Facultatea de Drept și Științe Sociale

I. INTRODUCERERE

Societatea este cea care indică dacă și în ce măsură sistemul administrației publice este penetrabil de mediul social, și în funcție de aceasta, dacă este sau nu comparabil cu societatea globală. Raportul de incompatibilitate dintre sistemul administrației publice și societate, derivă din neadaptarea administrației la cerințele mediului social. Compatibilitatea între sistemul administrației publice și societate este asigurată și de felul în care acest sistem reușește să-și autoregleze structurile și acțiunile în raport cu nevoile societății, impunându-se o cunoaștere amănunțită a sistemului social global.¹

Funcția publică în Uniunea Europeană este, indiscutabil, segmentul sistemului politico-administrativ cel mai marcat de interferențele socio-culturale ale unei națiuni și mult mai puțin afectat de integrarea europeană.

Întrucât, până în prezent, nici un tratat european nu a stipulat competențele comunitare pentru organizarea funcției publice², UE nu este competentă să reglementeze funcția publică și nici să reformeze sau să reorganizeze în vre-un fel administrațiile publice și structurile administrative din statele membre.

Deși Comunitatea nu are competențe privind reglementarea funcției publice, serviciile naționale sunt influențate în mod indirect de integrarea europeană ca urmare a faptului că sistemele administrative și juridice ale statelor membre sunt obligate să se adapteze exigențelor transpunerii și aplicării dreptului comunitar.

Creșterea conexiunilor dintre administrațiile naționale, regionale și locale, intensificarea cooperării și coordonării dintre aceste servicii și, într-o mare măsură, competențele crescute ale U.E. la nivel legislativ și executiv conferă o importanță crescută unei analize referitoare la administrația publică.

Serviciul de management public al Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) s-a remarcat printr-o activitate laborioasă și a publicat o serie de lucrări și studii referitoare la administrația publică din țările OCDE³. Totodată, compatibilitățile dintre diferitele stadii de dezvoltare a administrației publice prezintă un bilanț contrastant. Este dificil de făcut o descriere și de dat o definiție a administrației publice în Europa⁴.

Serviciile publice europene sunt legate prin similitudini și diferențe la nivelul structurii și al culturii administrației publice. Privitor la acest aspect dorim să analizăm cu prioritate probleme privind: conceptul de „administrație publică”⁵, conceptul de „funcție publică”⁶, diversele moduri de organizare

¹ Ioan Alexandru, *Drept Administrativ Comparat*, Ediția a II a, Editura Lumina Lex, București 2003, pg. 105

² Tratatul de la Amsterdam nu a adus nimic nou în această privință

³ OCDE - *Evoluția salarizării în sectorul public în țările OCDE*, Paris 1997

⁴ Gf Braibant, G. „, Existe-t-il un système européen de fonction publique?”, *Revue Française d'Administration Publique* nr. 55, 1990, pag. 601- 618

⁵ Vom utiliza conceptul de „administrație publică” pentru a desemna organizarea serviciilor administrative (agenții ministere etc....) ale unui stat la nivel local și regional

a ministerelor ca de altfel și a cabinetelor ministeriale și a instituțiilor publice atașate ministerelor cât și diferitelor structuri etatice ale statelor membre ale Uniunii Europene, dat fiind faptul că ele constituie un aspect important al serviciilor publice⁷.

II. POLITICA ADMINISTRATIVĂ ÎN STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE

Politica administrativă a fiecărui stat în parte al U.E. este un factor determinant al practicii unitare în ceea ce privește administrația la nivelul uniunii însăși, iar marea varietate a structurilor etatice reprezintă unul dintre aspectele caracteristice ale administrației publice europene. Fiecare stat are o structură etatică unică, dar putem distinge elemente structurale comune.

În fiecare dintre statele membre există cel puțin unul, dar cel mai adesea două sau trei niveluri administrative, sub guvernarea centrală. În toate statele membre există mai multe nivele administrative, în general sub forma municipalităților sau a comunelor. În ceea ce privește nivelurile administrative situate între nivelul central și nivelul local, poate fi făcută o distincție între un nivel regional de guvernare care exercită în anumite state competențe legislative, un nivel provincial de guvernare (sau department, county) și o formă de guvernare intermunicipală.

Statele membre ale UE pot fi divizate în state federale sau cvasifederale, în state unitare descentralizate și în state unitare. Statele federale ale UE sunt Belgia, Germania și Austria. În Belgia și Austria legislația produsă de regiuni comunități și de landuri nu este secundară în raport cu legislația produsă de guvernul federal. În Germania există noțiunea de ierarhie între legislația produsă de land și legislația federală. Spania poate fi descrisă ca fiind un stat cvasifederal chiar dacă ea rămâne un stat unitar conform Constituției Spaniole. Aceasta recunoaște și garantează dreptul la autoguvernare al naționalităților și regiunilor care compun regatul. În practică, comunitățile autonome au un mare grad de independență. În caz de conflict între legile statului și cele ale comunităților locale, tot timpul primele prevalează în fața celorlalte.

Italia este un stat dificil de situat în clasificarea structurilor etatice. Ea nu este nici un stat federal, nici un stat descentralizat. Particularitatea sa vine din existența a cinci regiuni cu statut definit, ca și din crearea a 15 regiuni speciale în 1970, ce au un statut definit într-o legislație specială cu rang constituțional. Puterea legislativă a regiunilor „ordinare” este mult mai limitată și mult mai supusă unui control strict din partea Guvernului.

Statele unitare descentralizate ale UE sunt: Franța, Țările Scandinave și Olanda. Dintre aceste state, Franța are patru niveluri administrative în afara Guvernului central este vorba de regiuni, departamente și comune. Olanda, Danemarca și Suedia au trei niveluri administrative, iar Finlanda doar două. Regiunile franceze nu au fost instaurate ca un nivel de guvernare în întregime democratic decât grație procesului de descentralizare teritorială instaurat în primii ani ai președinției Mitterand, la începutul anilor ’80. Danemarca și Suedia au două sisteme de comitate care constituie sistemul administrativ interemediar și al municipalităților. În aceste două țări, comitatele au responsabilități în sectorul public de sănătate. În Finlanda, municipalitățile constituie cel de-al doilea nivel și cel mai important. Cu toate acestea, mai multe forme de cooperare intermunicipală au stabilit *de facto* un nivel intermediar de administrație (și nu de guvernare) între administrația centrală și administrația locală. Olanda este subdivizată în provincii și municipalități.

Statele unitare ale UE sunt Grecia, Luxemburg și Portugalia. În aceste țări, administrația centrală este de departe nivelul de guvernare cel mai puternic. Nu există decât două niveluri de guvernare în Irlanda, în Luxemburg și în Portugalia (în afară de ceea ce se referă la cele două regiuni autonome Azore și Madère). În Portugalia, un referendum organizat în 1998 pentru stabilirea de regiuni

---

⁶ Prin termenul de “Funcție publică” ne vom referii la personalul administrației publice, respectiv la toate aspectele care vizează managementul resurselor umane din administrații.

⁷ În termenul de „serviciu public” înglobăm întreg domeniul public și totodată întreprinderile publice sau instituțiile de utilitate publică.

administrative cu competențe executive nu a primit acordul populației. În Grecia, funcționează trei niveluri administrative. În 1994, prefecturile au fost transformate în „guverne autonome prefecturale” bazate pe principiul democrației.

Marea Britanie reprezintă un caz special. De mult timp ea este un stat unitar în care toate competențele legislative revin la Westminster. Totuși, o schimbare radicală s-a produs de curând. Procesul de delegare a responsabilităților către Țara Galilor și Scoția a antrenat crearea unei Adunări galeze și a unui Parlament scoțian care exercită competențe legislative. Acest proces, conjugat cu stabilirea Adunării Irlandei de Nord și a Comitetului său executiv de miniștri a modificat caracterul unitar al Regatului Unit al Marii Britanii.

III. NOȚIUNEA DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ ÎN ȚĂRI DIN UE

Conceptul de administrație publică publică î-și are originile în interiorul statului. Aristotel a distins trei forme de exprimare a puterii. Acestea pot fi traduse, folosind o terminologie modernă ca putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească. În vreme ce în statul absolutist activitățile statale ca întreg erau numite „administrație” sau guvern, separarea organizațională a puterilor a dus la îngustarea conceptului de administrație. Administrația, în consecință a devenit componentă a puterii executive, care a fost separată de puterile legislative și judecătorească.⁸

Prin „administrație publică” înțelegem organismele care sunt în mod direct subordonate puterii politice și care sunt în serviciul executivului în cadrul procesului politic⁹. Într-o abordare doctrinară¹⁰ administrația publică constă în folosirea teoriilor și proceselor manageriale, politice și juridice în vederea realizării mandatelor guvernării legislative, executive și judecătorești, pentru a asigura regementările și serviciile pentru societate în ansamblu, cât și pentru segmentele acesteia. Rolul administrației publice nu este în mod limitat acela de punere în practică a politicii deoarece aceasta participă la asemenea alte procese de pregătire a politicii.

În consecință, administrațiile publice se prezintă în general sub forma ministerelor plasate sub autoritatea unui ministru. Se poate face distincția între statele membre în care ministerele sunt foarte vaste și integrate și statele membre în care ministerele sunt entități cu dimensiuni relativ reduse, specializate în formularea politicilor, în timp ce agențiile sunt create pentru punerea în practică a acestor politici. Majoritatea țărilor europene fac parte din prima categorie. Danemarca, Finlanda, Suedia și Marea Britanie fac parte din cea de a II-a categorie, deși în Danemarca și Marea Britanie găsim ministere/departamente relativ mari. Exemplul tipic pentru această a II-a categorie este Suedia care posedă un sistem de agenții începând din anii 1830 și unde 98% din personalul administrației centrale este angajat la aceste agenții.¹¹ În alte țări, „agentificarea” este un fenomen, mai recent, fiind rezultatul unui proces de modernizare bazat pe ipoteza că agențiile sunt mai eficiente în punerea în practică a politicilor, deoarece ele au dobândit un nivel suficient de autonomie la nivel financiar și de personal. Ideile care susțin această evoluție au fost pe larg dezbătute în literatura referitoare la noul management public, care a avut importante repercursiuni asupra conceptului public în general. Noul management public poate fi descris ca un ansamblu de idei și mai puțin ca o teorie¹² și se bazează, pe de-o parte, pe un „managerialism” axat pe întreprinderea privată și, pe de altă parte, pe teoria „alegerii

⁸ Ioan Alexandru, Mihaela Cărăușan, Ilie Gorjan, Ivan Vasile Ivanoff, ș.a., *Dreptul Administrativ în Uniunea Europeană*, Editura Lumina Lex, București 2007, pg.33.

⁹ Danielle Bossaert, ș.a., *Funcția publică în Europa celor cincisprezece*, Noi tendințe și evoluții, Editura Economică, București 2002, pg. 31.

¹⁰ Ioan Alexandru, Mihela Cărăușan, Sorin Bucur, *Drept Administrativ*, Editura Lumina Lex, București 2005, pg. 36

¹¹ Danielle Bossaert, ș.a., opere citate, pg. 31

¹² Löffler, E., „The Modernisation of the Public Sector in an International Comparative Perspective-Implementation Strategies in Germany, Great Britain and United States” Speyerer Forschungsberichte 174, Forschungsinstitut für öffentliche Verwaltung, Speyer 1997.

publice” în sectorul public¹³. Administrația guvernului suedez se împarte în departamente ministeriale (sau ministere) foarte mici și în autorități administrative centrale (sau agenții executive). Cele 270 de agenții sunt independente de guvern în domenii referitoare la aplicarea legii și la exercitarea autorității față de particulari sau de autoritățile locale. Autoritățile administrative au o poziție independentă, distinctă de cea a guvernului sau a Parlamentului (Riksdag), ceea ce, într-o anumită măsură, este similar cu rolul tribunalelor în anumite state membre. Atunci când autoritățile administrative aplică legea în fiecare caz în parte, ele au dreptul să o facă fără interferența autorităților politice ale statului. Această diviziune în departamente și în autorități administrative semnifică, de asemenea, că administrația centrală suedeză se confruntă cu probleme intrinseci referitoare la controlul agențiilor (de exemplu, referitor la problema de a ști dacă administrația aplică corect legislația comunitară) care ar trebui, teoretic, să fie exercitat prin intermediul numirii directorilor de agenție de către guvern, la fel ca și prin decizii privind funcționarea și finanțarea agențiilor, concretizat prin contractele de gestiune.

Marea Britanie nu are constituție scrisă în forma unui singur document. Cea mai importantă trăsătură a Constituției Britanice este ceea ce se numește „supremația Parlamentului” Aceasta înseamnă că parlamentul poate aproba sau respinge orice lege dorește și hotărârile sale primează față de cele date de instanțe. Aceasta face ca ministrul britanic și cabinetul său să fie foarte puternici fiindcă atâta timp cât ei controlează majoritatea în Camera Comunelor, ei pot promulga ce legi doresc.¹⁴ În Marea Britanie au fost aplicate reforme încă de la sfârșitul anilor ’80 în scopul de a transfera/delega agențiilor numite „Next Steps” cel mai mare număr posibil de funcții executive îndeplinite de ministerele guvernului central și de a separa punerea în aplicare a acestora de politică. Această reformă vizează să consolideze eficiența administrației publice și să garanteze managementul performant al acestor servicii. Agențiile au relații de tip contractual cu ministerele, deoarece ele depind de acestea și au un înalt grad de responsabilitate față de public în ceea ce privește administrarea conștiincioasă a serviciilor cu care sunt însărcinate. În jur de 60% din funcția publică britanică este angajată în agenții. În statele membre care au ministere integrate, cum este cazul Franței și al Germaniei (atât la nivelul central cât și la nivelul de landuri), aceste ministere sunt în general organizate după o structură piramidală clasică. Totuși, această organizare nu semnifică în mod necesar faptul că majoritatea membrilor aparatului guvernamental central al statelor membre ale UE lucrează în capitală, unde direcțiile politice de bază ale ministerelor sunt în mod obișnuit stabilite. Din contră, majoritatea personalului guvernului central al statelor membre este dispersat în toată țara. Această formă de gestiune poate fi denumită administrația regională a statului. Aceasta poate fi de mai multe feluri. Primul tip regrupează unitățile administrative cu obiectiv unic, fiind vorba în general de birourile regionale ale unui minister sau ale unei agenții centrale. Al doilea tip de unități regionale ale statului înglobează birourile autorităților polivalente, cu responsabilități extinse, cum ar fi, de exemplu, prefecturile în Franța și consiliile administrative ale comitatelor nîn Suedia. Al treilea tip de autorități regionale ale statului sunt cele care depind de două sau mai multe ministere de la nivel central, cum sunt de exemplu birourile regionale ale Guvernului Marii Britanii.

Un criteriu pertinent de diferențiere pentru structurile politico-administrative privește relația și modul de comunicare dintre structurile politice și administrative din minister. În unele state membre, responsabilii politici sunt asistați de propriul lor „cabinet” care asigură contactele cu administrația publică. Asemenea cabinete există în Belgia, Franța, Italia, Spania și Portugalia. Personalul cabinetului este de obicei foarte legat de ministrul lor sau de ministrul adjunct pe plan politic. În practică, adesea, aceștia sunt funcționari permanenți, dar nu în mod obligatoriu. Filozofia care susține existența

---

¹³ Hood, Christopher „Public Mangement for all seasons”, Public Administartion , nr. 69, 1991, pag 3-19; www.indiana.sepa.edu

¹⁴ Ioan Alexandru, Administrația publică, Teorii, Realități, Perspective, Ediția a IV a, Editura Lumina Lex, București 2007, pg. 250

cabinetelor este aceea conform căreia responsabilul politic are încredere totală într-un mic număr de persoane care îl asistă cu loialitate în pregătirea politicii publice. În alte state membre, există contacte directe între nivelurile politic și administrativ. În acest cadru sunt posibile mai multe opțiuni: în Marea Britanie și în Irlanda¹⁵, de exemplu, secretarul permanent, care este funcționar principal, este un funcționar neutru care nu are dreptul de a fi membru de partid și care nu este înlocuit o dată cu schimbarea guvernului. Cealaltă variantă, pentru care a optat Germania, de exemplu, presupune existența unui funcționar politic care, la discreția Guvernului, își exercită funcțiile sale la cel mai înalt nivel din minister.

În plus, cele mai multe administrații publice sunt legate de instituții publice, adică de organisme care, pentru executarea anumitor sarcini, sunt relativ independente de guvern. Aceste organisme funcționale, care sunt în general sub control politic indirect, de exemplu prin numirea consiliului de administrație, există în cele mai multe state membre.

Non-governmental public bodies în Marea Britanie, enti pubblici non economici în Italia, établissements publics în Franța și în Grecia, organismes d'intérêt public în Belgia și Zelfstandige bestuursorganen (organisme administrative independente) în Olanda sunt exemple pentru acest tip de organisme.

IV NOȚIUNEA DE FUNCȚIE PUBLICĂ ÎN UE

Noțiunea de funcția publică, contrar aparențelor, este dificil de tradus cu exactitate în diferitele țării europene, într-o anlaiză comparativă, riscurile de contrasens fiind mai numeroase decât în cazul altor instituții referitoare la administrație. Astfel, noțiunea de *fonction publique* (funcție publică) în Franța este explicată prin noțiunea de *civil servant* (în traducere liberă, serviciu civil) în Marea Britanie și cea de *öffentlicher Dienst* (în traducere liberă, serviciu public) în Germania.¹⁶

În toate cele trei țări, acești tereni servesc simultan pentru a desemna colectiv funcționarii și au devenit sinonime cu administrația în vorbirea curentă: Or, aceste trei denumiri sunt departe de a corespunde perfect de la o țară la alta.¹⁷

În prezentul capitol nu dorim să analizăm administrațiile publice, ci mai degrabă personalul care lucrează în administrație: funcționarii care, împreună, formează funcția publică. În principal urmărim să clarificăm care sunt diversele moduri de organizare posibile pentru funcția publică europeană.

În fapt se pot distinge trei moduri în care se poate fi subdivizată funcția publică¹⁸:

- Categoriile de personal;
- Niveluri administrative;
- Subsectoare.

1. Categoriile de personal

În unele state membre subdiviziunea în diferite categorii de personal cu statut juridic diferit este o caracteristică esențială a organizării oficiale a funcției publice. În Germania, principalul exemplu de funcție publică, cu cele trei niveluri de guvernare - federal, land și local (**Kreise, Gemeinden**) - persoane cu statut juridic diferit lucrează împreună în cadrul aceluiași organisme. Cele trei categorii de personal sunt funcționari de profesie cu un statut de drept public (**Beamte**), angajații cu un statut de drept privat (**Angestellte**) și lucrătorii (**Arbeiter**). În Germania, funcționarii de profesie nu reprezintă

¹⁵ Pentru aprofundare a se vedea Isabel Corte-Real, ș.a., *Administrații în tranziție, Modernizarea administrației publice în Portugalia, Olanda, Irlanda și Franța*, Editura Economică, București, 2001

¹⁶ Dana Apostol Tofan, *Instituții administrative europene*, Editura C.H. Beck, București, 2006, pg. 155

¹⁷ J. Ziller, *Administrations comparees. Les systemes politico-administratifs de l'Europe de Douze*, Editions Montchrestien, Paris, 1993, pg. 349

¹⁸ Danielle Bossaert, ș.a., *opere cit.*, pg. 35

decât o minoritate de personal. Aceeași distincție între cele trei categorii de personal este caracteristica esențială a organizării funcției publice sunt Danemarca și Italia.

În Danemarca, există trei categorii de personal angajate în funcția publică: este vorba de funcționari, de personal angajat pe bază de convenții colective și personal cu contract individual de muncă. Primele două categorii reprezintă fiecare aproape jumătate din ansamblul personalului. Contractele individuale sunt aplicabile înalților responsabili care sunt mai bine plătiți în compensație cu instabilitatea locului lor de muncă în funcția publică.

În Italia, „privatizarea” relației de angajare a mării majorității a funcționarilor a atins stadiul final odată cu Decretul Legislativ nr. 29/03.02.1993. De atunci statutul juridic al mării majorității a funcționarilor este reglementat pe baza legislației muncii.

Doar un mic număr de funcționari și-a păstrat statutul de drept public în administrație. Acest grup este în principal compus din înalți directori din ministere, de prefecți, de judecători, de diplomație și de profesori universitari.

2. Nivelurile administrative

După cum am mai arătat structurile statului au un impact asupra organizării administrației publice în cea mai mare parte a statelor membre. În anumite țări, administrația publică este special organizată în funcție de nivelurile de guvernare. Exemplul tipic îl reprezintă administrația publică franceză, pe care o putem subdiviza în funcția publică de stat, funcția publică teritorială și funcția publică spitalicească.¹⁹, care cuprinde numeroase ”corpuri” sau cadre angajate (la nivel regional sau local).

Un alt exemplu de administrație publică menționată aici și organizată în niveluri de guvernare este Belgia, unde trebuie făcută distincția între funcția publică federală, funcția publică a regiunilor și a comunităților și funcția publică locală (provincii și municipalități). Cele trei regiuni (Flandra, Wallonia și Bruxelles) și cele trei comunități (comunitatea flamandă, comunitatea franceză și comunitatea germanofonă) au fiecare propria lor funcție publică, Totuși, instituțiile comunității flamande și ale regiunii flamande au fuzionat. Anumite măsuri se aplică tuturor funcționarilor publici din Belgia. Distincția dintre diferitele niveluri de guvernare este în egală măsură pertinentă în cazul Suediei și al Finlandei. În Suedia putem distinge funcția publică centrală, funcția publică a comunităților, funcția publică locală; în Finlanda facem distincția între guvernul central și guvernul local. Trebuie să amintim în această categorii Marea Britanie, unde putem face distincția între guvernul central, pe de o parte, și guvernul local, pe de altă parte. *Civil Service* (funcția publică) și *Military* (forțele armate) se subordonează administrației centrale. Administrația locală cuprinde mai ales serviciile sociale și poliția. În Marea Britanie funcția publică se limitează la personalul ministerelor și al numeroaselor agenții.

3. Subsectoarele

Administrațiile publice a căror principală caracteristică, pe plan organizațional, este subdiviziunea în sectoarele funcționale sunt cele ale Irlandei, Italiei și Țărilor de Jos. În Irlanda, sectoarele diferite sunt reprezentate de funcția publică (care înglobează doar personalul din ministerele centrale) poliția, apărarea, învățământul, întreprinderile publice noncomerciale, sănătatea publică și guvernul local. În Italia putem distinge sectoare de stat și sectoare ale administrației publice. **Enti pubblici non economici**, entitățile regionale și locale, sănătatea publică, entitățile și instituțiile de cercetare fac parte din alte sectoare. Începând din 1993, în Țările de Jos funcția publică este împărțită în opt sectoare: personalul civil al administrației centrale, aparatul judiciar, poliția, învățământul și cercetarea, forțele armate, provinciile, municipalitățile și companiile de apă (*wateringues*).

Scopul clasificării este acela de a arăta care sunt elementele caracteristice ale anumitor sisteme de administrație publică. Putem în mod egal să facem o distincție între, de exemplu, o funcție publică unificată, pe de o parte, și o funcție publică divizată, pe de altă parte.

---

¹⁹ Aceasta nu înseamnă că ansamblul sectorului public este constituit doar din trei forme ale funcției publice.

BIBLIOGRAFIE

- Antonie Iorgovan - *Tratat de drept administrativ*, Editura All Beck București, 2005, vol I-II
- Ioan Alexandrescu - *Administrația Publică, Teorii, Realități, Perspective*, Editura Lumina Lex București 2007 Ediția a IV-a .
- Florin Bucur Vasilescu – *Constiuționalitate și Constituționalism*, Editura Național, București, 1999
- Mariana Stancu-Tripișcă - *Persoanale juridice de drept public*, Editura C.H. Beck, București, 2006
- Dana Apostol Tofan, *Instituții administrative eurpene*, Editura C.H. Beck, București, 2006
- Ioan Alexandru, *Drept Administrativ Comparat*, Ediția a II a, Editura Lumina Lex, București 2003
- Gf Braibant, G. ., *Existe-t-il un systeme europeen de fonction publique?*”, *Revue Francaise d Administartion Publique* nr. 55, 1990
- Ioan Alexandru, Mihaela Cărăușan, Ilie Gorjan, Ivan Vasile Ivanoff, șa.., *Dreptul Administrativ în Uniunea Europeană*, Editura Lumina Lex , București 2007
- Danielle Bossaert, șa.., *Funcția publică în Europa celor cincisprăzece*, Noi tendințe și evoluții, Editura Economică, București 2002
- Ioan Alexandru, Mihela Cărăușan, Sorin Bucur, *Drept Administrativ*, Editura Lumina Lex, București 2005
- Ioan Alexandru, *Administrația publică, Teorii, Realități, Perspective*, Ediția a IV a, Editura Lumina Lex, București 2007
- J. Ziller, *Administrations comparees. Les systemes politico-administratifs de l'Europe de Douze*, Editions Montcherestien, Paris, 1993
- Isabel Corte-Real, șa.., *Administrații în tranziție*, Modernizarea administrației publice în Portugalia, Olanda, Iralanda și Franța, Editura Economică, București, 2001
- Hood, Christopher, “ *Public Management for all seasons*”, *Public Administration*, no. 69, 1991, www.indiana.sepa.edu